YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL, OKTYABR / VI MAXSUS SON

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI, CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

IQTISODIYOT FAKULTETI

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o‘rinbosari:
Karimov Norboy G‘aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay’ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – O‘zbekiston do‘stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G‘afforovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug‘aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko‘nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo‘ja o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O‘z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig‘i o‘rinbosari
Ochilov Farkhod, O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig‘i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o‘g‘li, texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta o‘qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o‘g‘li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o‘g‘li, TDIU katta o‘qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

Elektron nashr. 307 sahifa.
E’lon qilishga 2026-yil 24-oktyabrda ruxsat etildi.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o‘qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ XO‘JALIGINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH: YUTUQLAR, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR 9
Yunusov Xudoynazar Beknazarovich

XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA IJARA MUNOSABATLARI VA INVESTITSION AKTIVLARNI HISOBGA OLISHNI TAKOMILLASHTIRISH 11
Egamberdiyeva Salima Rayimovna

KORXONA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA‘MINLASH VA RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH FOYDA KO‘RSATKICHLARINI 2029-YILGACHA PROGNOZI 20
Xasanov Baxodir Akramovich, Maxmudov Azamat Normuradovich, Atamurodov Saidmurod Yaxyoyevich

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIGA O‘TISH MASALALARI 23
Kurbanov Ziyat Niyazovich

ОРГАНИЗАЦИЯ НАЛОГОВОГО УЧЕТА И ОПТИМИЗАЦИЯ ЗАТРАТ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЛОГИСТИКИ 28
Н. Бердимурат, А. Бердимурат

QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARIDA AUDITNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI VA BIOLOGIK AKTIVLAR AUDITINI RISKLARGA YO‘NALTIRILGAN HOLDA TASHKIL ETISH 34
Alikulov Abdimo‘min Ismatovich, Ruzieva Elvira Abdulmitovna, Rakhimova Umida Rabbimovna

CHORVACHILIK KORXONALARI VA AGROKLASTERLARDA BIOLOGIK AKTIVLAR HISOBINI BHXS (IAS) 41 “QISHLOQ XO‘JALIGI” STANDARTI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH 40
Alikulov A.I., Sayfiyev S. S., Karimov I.Sh.

XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL OQIMLARINING IQTISODIY MOHIYATI, ULARNI TASNIFLASH VA BAHOLASHNING ZARURATI 47
Xasanov Baxodir Akramovich, Maxmudov Azamat Normuradovich, Atamurodov Saidmurod Yaxyoyevich

BALIQCHILIK XO‘JALIKLARIDA AYLANMA KAPITALDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI IQTISODIY TAHLIL QILISH VA BARQAROR RIVOJLANISHNI BOSHQARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 50
Fayziyev Oybek Raximovich

CHORVACHILIK BIOLOGIK AKTIVLARI HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TASHKIL ETISH MUAMMOLARI VA ULARNING YECHIMLARI 57
Menglikulov Baxtiyor Yusupovich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AGROSERVISNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI 63
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich

QISHLOQ AHOLISI DAROMADLARINI KO‘PAYTIRISHNING INNOVATSION YO‘NALISHLARI 68
Amaniyazov Rinat Bayniyazovich

MINTAQAVIY BOG‘DORCHILIKDA RESURS VA XARAJATLAR TARKIBINI OPTIMALLASHTIRISH (Samarqand viloyati tumanlari misolida) 74
Akbarov Husan O‘zbekxonovich

SANOAT SOHASIDA INVESTITSION RESURSLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI 79
Azimova Hulkar Egamberdiyevna

QISHLOQ XO‘JALIGI ISHLAB CHIQARISHINING TEXNOLOGIK VA BIOLOGIK XUSUSIYATLARI HAMDA ULARNING XARAJATLAR HISOBI VA KALKULYATSIYA METODOLOGIYASIGA TA’SIRI 86
Mardonov Mamed Shavkatovich

BARQAROR IQTISODIY O‘SISHNI TA’MINLASHDA INVESTITSIYALAR HAMDA JOZIBADOR INVESTITSION MUHITNING O‘RNI VA AHAMIYATI 89
Raxmatov Jonibek Ismoil o‘g‘li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

SAMARQAND VILOYATIDA MAISHIY XIZMATLARNI RIVOJANTIRISH ASOSIDA KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHGA OID TAVSIYALAR 96
Navruzbek Azimjonovich Rajabov

MAMLAKATIMIZDA AHOLINI KAMBAG‘ALLIK DARAJASINING TAHLILI VA KAMBAG‘ALLIKNI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY IMKONIYATLARI 99
Saparov Murod Irgashovich

O‘ZBEKISTONDA SAVDO VA ELEKTRON SAVDO XIZMATLARI TARAQQIYOTINING ILMIY ASOSLARI VA RAQAMLI IQTISODIYOTGA MOS RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI 102
Jurakulov Shoxrux Baxtiyorovich

O‘ZBEKISTONDA CHORVACHILIK TARMOG‘INING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 108
Eshanqulov Sirojiddin Xakimovich

INNOVATSION AGROTEXNIK TADBIRLAR (XOMTOK VA BARG SONINI BOSHQARISH) ASOSIDA MAYIZBOP UZUMCHILIKDA BARQAROR HOSILDORLIKNI TA’MINLASH YO‘LLARI 114
Abdurasulov Otabek Abdurasul o‘g‘li, Mahmudova Fotima Erkin qizi

ASALARICHILIK XO‘JALIKLARIDA AKTIVLAR HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH 117
Ishturdiev Hasan Abdugapparovich

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УЧЕТА ЗАТРАТ БИОЛОГИЧЕСКОВ АКТИВОВ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ НА ОСНОВЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ 121
Изатиллаева Комила, Эшмурадов Улугбек Ташмуратович

AGROKLASTERLARDA TOVAR-MODDIY QIYMATLIKLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING USLUBIY YO‘NALISHLARI 128
Raximova Umida Rabbimovna, Vahobov Diyor Husan o‘g‘li, Mardonova Parizoda Ziyodullayevna, Djuraqulov Sherali Abdullayevich

O‘ZBEKISTON KIMYO SANOATI KORXONALARI DIVERSIFIKATSIYALASHUVI ASOSLARI 133
Razikov Otabek Rustamovich

QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARIDA TOVAR-MODDIY ZAHIRALARNING IQTISODIY MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLISHNI TAKOMILLASHTIRISH 137
Raximova Umida Rabbimovna, Qodirberganova Tabassum Ro‘zimboy qizi, Xazratqulov Firdavs Firuzovich, Qadamboyev Mirxandbek Xamidjon o‘g‘li

LIMON MEVASINING SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI HAQIDA BA’ZI TUZUKLAR 140
N.Mamatkulov, Ochilova Marg‘uba

KICHIK BIZNESNI EKSPORTGA OLIB CHIQISH: AMALIY STRATEGIYALAR VA HAYOTIY TAJRIBALAR 143
R. T. Qudratov, A. X. Sodiqov

FERMER XO‘JALIKLARIDA SOTISH JARAYONLARI HISOBI VA AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH 147
Ruziyeva Dilafruz Faxridinovna, Abdunazarova Sevinch

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION TURISTIK XIZMATLARNI RIVOJLANTIRISHGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR 154
Tleumuratov Baxadir Genjemuratovich

XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARIDA BIZNES-JARAYONLARNI AVTOMATLASHTIRISH VA OPTIMALLASHTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI 159
Berdiyev Nazirjon Abduvoseyevich

G‘ALLA YETISHTIRISHDA ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBI VA MAHSULOT TANNARXINI HISOBLASHNING HOZIRGI HOLATI 165
Sh.X. Yuldashev, S.S. Nematilloyev

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 171
Berdiyev Nazirjon Abduvoseyevich

YASHIL IQTISODIYOT SHAROTIDA OZBEKISTONDA ISHSIZLARGA YANGI ISH ORINLARINI YARATISH 177
Nazarova M.Sh., Berdikulov Ravshan, Nematullaev Ozodbek, Xasanov Rizo

ПОВЫШЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА НА ОСНОВЕ ИНВЕСТИЦИЙ, ИННОВАЦИЙ И ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ 181
Шадиева Гулнора Мардиевна

KAMBAG‘ALLIK DARAJASINI QISQARISHIGA XIZMAT KO‘RSATISH SOHASI TA’SIRINI TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI 185
Saparov Murod Irgashovich

SUT CHORVACHILIGIDA MAHSULOT TANNARXINI OMILLI VA MARJINAL TAHLIL QILISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH 189
Abduganieva Dildora Bobir qizi, Alikulov Abdimo‘min Ismatovich

ASALARICHILIK XO‘JALIKLARIDA TA’MINOT JARAYONI HISOBINING HOZIRGI HOLATI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI 195
Ishturdiev Xasan Abdigapparovich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI 200
Ochilova Mohigul Toshtemir qizi

ПИЩЕВЫЕ ОТХОДЫ И СТРАТЕГИИ БОРЬБЫ С НИМИ 214
Казакова Зулайхо Салахиддиновна, Хотамова Юлдуз Юнусжоновна, Авалбаева Самира Кахрамон кизи, Ахророва Малохат Аброр кизи

AGROKLASTERLARDA TOVAR-MODDIY QIYMATLIKLAR BO‘YICHA ICHKI NAZORAT VA AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH 221
Raximova Umida Rabbimovna, Jumaniyazova Munisa Jamoliddin qizi, Xoliqberdiyev Firdavs Ilhamovich, Nafasov Og‘abek Bobirjon o‘g‘li

KORXONALARDA TOVAR-MODDIY ZAXIRALARI TANNARXINI IAS 2 STANDARTI BO‘YICHA SHAKLLANTIRISH VA UNING AUDITORLIK TAHLILI 225
To‘xtayev Zafar Mamatqulovich, Omonov Sindorbek G‘ayrat o‘g‘li, Abdusalomov Jasurbek Abdukarim o‘g‘li

XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA ASOSIY VOSITALARNI TAN OLISH, ULARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA BAHOLASH VA AMORTIZATSIYA USULLARI: XALQARO VA O‘ZBEKISTON YONDASHUVLARINING QIYOSIY TAHLILI 229
Azzamova Dinora Xolmumin qizi

O‘ZBEKISTONDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLARGA UYG‘UNLASHTIRISH SHAROITIDA XARAJATLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 232
X. Axmedov, S. Karimov, M. Raxmonova, G. B. Narziyeva

СОВРЕМЕННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ БИЗНЕСА 237
Р. С. Макашева, А. Бердимурат, Азизова София, Акимова Милан

ИНВЕСТИЦИИ, ИННОВАЦИИ И РЕБРЕНДИНГ КАК ФАКТОРЫ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА 242
Шадиева Гулнора Мардиевна

SAMARQAND VILOYATI MEVA-SABZAVOTCHILIK TARMOG‘IDA KLASTER TIZIMINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA UNI OSHIRISH YO‘LLARI 246
Roziyeva Gulhayo Choriyevna

PAXTA YETISHTIRISHDA INNOVATSION AGROTEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY MOHIYATI 254
Z.N.Ishniyazov

O‘ZBEKISTON QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARIDA XARAJATLAR HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH 257
G. B. Narziyeva, Baxriddinov Samandar, Jumayev Azamat

O‘ZBEKISTONNING JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A’ZO BO‘LISHI VA MILLIY IQTISODIY ISLOHOTLAR: IMKONIYATLAR, XATARLAR VA STRATEGIK MOSLASHUV 262
Kazakova Zulayho Salaxiddinovna, Yaxshiliqov Jo‘raqul Rahmiddin o‘g‘li, Napasov Aslonbek Asqar o‘g‘li

QISHLOQ XO‘JALIGIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA BARQAROR RIVOJLANISHGA TA’SIRI 267
Ruziyeva Dilafruz Faxridinovna, Tursunov Samad Dilshod o‘g‘li, Tog‘aymurodov Sorbon Suhrob o‘g‘li, Eshqulov Murodjon O‘tamurod o‘g‘li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

FAOL TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN QO‘LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMINING ASOSLARI 274
Baxtiyorov Mexro‘zxon Baxtiyorovich, Salamov Ibroxim

УЧЕТ И ОПТИМИЗАЦИЯ ТРАНСПОРТНЫХ ЗАТРАТ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЛОГИСТИКИ: СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ 279
Бердимурат Н., Сапарбай А., Қырықбай Қ.

СИСТЕМА НАЛОГОВ И СБОРОВ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ, ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ РЕФОРМЫ И ВЕКТОР РАЗВИТИЯ 286
Бахтиярова Севинчой Абдиязовна, Султонбоева Севинчой Азизбековна

AKVAKULTURA: TABIIY-IQLIM SHAROITLAR, BALIQ YETISHTIRISH USULLARI VA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGI 289
Urdushev Xamrakul, Rabbimova Parvina Askar qizi

БИОЛОГИЧЕСКИЕ АКТИВЫ КАК СПЕЦИФИЧЕСКИЙ ОБЪЕКТ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА 293
Кураленко Алина, Эшмурадов У.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В МАЛОМ И СРЕДНЕМ БИЗНЕСЕ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ 298
Туякбаева Жазира, Таженова Хурлиман, Ш. Юлдашев

QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARIDA JAVOBGARLIK MARKAZLARI SEGMENTAR HISOBOTLARINING XUSUSIYATLARI 301
Alikulov G‘olib Abdimuminovich

UO‘K 339.1:004.738.5

O‘ZBEKISTONDA SAVDO VA ELEKTRON SAVDO XIZMATLARI TARAQQIYOTINING ILMIY ASOSLARI VA RAQAMLI IQTISODIYOTGA MOS RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI

Jurakulov Shoxrux Baxtiyorovich
Tayanch doktarant
“Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
e-mail: shokhrukh_98@icloud.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekistonda savdo va elektron savdo xizmatlarining rivojlanishining ilmiy-nazariy asoslari hamda raqamli iqtisodiyot sharoitida ushbu sohaning o‘ziga xos rivojlanish xususiyatlari tadqiq etilgan. Unda elektron tijorat tizimlarining shakllanishi, raqamli platformalarning savdo jarayonlariga ta’siri, elektron to‘lov xizmatlari va zamonaviy axborot texnologiyalarining savdo faoliyatidagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, O‘zbekistonda elektron savdo xizmatlarini rivojlantirish jarayonidagi mavjud imkoniyatlar va muammolar o‘rganilib, sohani yanada takomillashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, savdo xizmatlari, elektron tijorat, elektron savdo, raqamli platformalar, elektron to‘lov tizimlari, innovatsion texnologiyalar, raqamli transformatsiya, xizmatlar sohasi, elektron biznes.

Abstract: This article examines the scientific and theoretical foundations for the development of trade and e-commerce services in Uzbekistan, as well as the specific features of this sector's growth within the context of the digital economy. It analyzes the formation of e-commerce systems, the impact of digital platforms on trade processes, and the significance of electronic payment systems and modern information technologies in commercial activities. Furthermore, the article explores existing opportunities and challenges in the development of e-commerce services in Uzbekistan and formulates scientifically grounded, practical proposals for the further improvement of the sector.

Key words: digital economy, trade services, e-commerce, digital platforms, electronic payment systems, innovative technologies, digital transformation, service sector, e-business.

Аннотация: В данной статье рассматриваются научно-теоретические основы развития торговых и электронных коммерческих услуг в Узбекистане, а также особенности развития этого сектора в контексте цифровой экономики. Анализируется формирование систем электронной коммерции, влияние цифровых платформ на торговые процессы, значение электронных платежных систем и современных информационных технологий в торговой деятельности. Также изучаются существующие возможности и проблемы в процессе развития электронных коммерческих услуг в Узбекистане, разрабатываются научно-практические предложения по дальнейшему совершенствованию сектора.

Ключевые слова: цифровая экономика, торговые услуги, электронная коммерция, цифровые платформы, электронные платежные системы, инновационные технологии, цифровая трансформация, сектор услуг, электронный бизнес.

KIRISH

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotida raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi barcha iqtisodiy tarmoqlar qatori savdo xizmatlari sohasining rivojlanish yo‘nalishlarini ham tubdan o‘zgartirmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi natijasida an’anaviy savdo shakllari o‘rnini elektron savdo xizmatlari, raqamli platformalar va onlayn biznes modellariga asoslangan yangi iqtisodiy munosabatlar egallamoqda. Elektron savdo nafaqat tovar va xizmatlarni sotish jarayonini tezlashtirish, balki iste’molchilar

uchun qulaylik yaratish, tadbirkorlik subyektlari faoliyati samaradorligini oshirish hamda bozorlarning hududiy chegaralarini kengaytirish imkonini bermoqda.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida savdo xizmatlarini rivojlantirish mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining raqobatbardoshligini oshirish hamda yangi xizmat ko'rsatish mexanizmlarini shakllantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Elektron tijorat tizimlarining rivojlanishi natijasida xaridor va sotuvchi o'rtasidagi munosabatlar yangi bosqichga ko'tarilib, elektron to'lov tizimlari, raqamli marketing, mobil ilovalar, sun'iy intellekt asosidagi xizmatlar va logistika yechimlari savdo jarayonining ajralmas tarkibiy qismiga aylanmoqda.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, elektron tijorat infratuzilmasini shakllantirish va zamonaviy savdo xizmatlarini kengaytirishga qaratilgan tizimli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF–6079-son "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi[1]ni tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni mamlakatda raqamli texnologiyalarni iqtisodiyot tarmoqlariga keng joriy etish, axborot tizimlarini rivojlantirish va raqamli xizmatlar ulushini oshirishning ustuvor yo'nalishlarini belgilab berdi. Mazkur hujjat doirasida iqtisodiyot subyektlarining raqamli faoliyatini kengaytirish, jumladan, elektron savdo xizmatlarini rivojlantirish uchun zarur tashkiliy va institutsional shart-sharoitlar yaratildi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 29-sentabrdagi O'RQ–792-son "Elektron tijorat to'g'risida"gi Qonuni[2] elektron savdo munosabatlarini tartibga solish, elektron bitimlarni amalga oshirish, elektron axborot almashinuvi va elektron savdo ishtirokchilarining huquq hamda majburiyatlarini belgilashda muhim huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda. Ushbu qonun elektron tijorat faoliyatining huquqiy mexanizmlarini takomillashtirish va raqamli savdo xizmatlarining barqaror rivojlanishi uchun institutsional asos yaratdi.

Shu bilan birga, elektron savdo xizmatlarining rivojlanishi bilan bog'liq ayrim muammolar, jumladan, raqamli infratuzilmaning hududlar bo'yicha notekis rivojlanganligi, elektron to'lov tizimlaridan foydalanish madaniyatining yetarli darajada shakllanmaganligi, logistika xizmatlarini takomillashtirish zaruriyati hamda elektron savdo subyektlarining raqamli kompetensiyalarini oshirish masalalari ilmiy tadqiqotlarni talab etmoqda.

Mazkur holatlar O'zbekistonda savdo va elektron savdo xizmatlari taraqqiyotining ilmiy asoslarini o'rganish, ularning raqamli iqtisodiyot talablariga mos rivojlanish xususiyatlarini aniqlash hamda ushbu sohani yanada takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqish zaruratini belgilaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Savdo xizmatlari va elektron tijoratning rivojlanishi masalalari iqtisodiy fanlarda keng o'rganilgan bo'lib, mazkur yo'nalishdagi ilmiy tadqiqotlar raqamli iqtisodiyotning shakllanishi, xizmatlar bozorining transformatsiyasi hamda zamonaviy biznes modellarining rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq holda rivojlanib bormoqda.

Xorijiy olimlarning ilmiy izlanishlarida elektron savdoning iqtisodiy mohiyati, uning bozor munosabatlariga ta'siri va raqamli texnologiyalar asosida rivojlanish xususiyatlari keng yoritilgan. Jumladan, P. Kotler va K. Keller o'z tadqiqotlarida[3] zamonaviy marketing tizimida raqamli kanallarning ahamiyatini ta'kidlab, elektron platformalar orqali iste'molchilar bilan bevosita aloqalarni shakllantirish korxonalar raqobatbardoshligini oshirishning muhim omili ekanligini asoslab berganlar. Ularning fikricha, raqamli marketing vositalari savdo jarayonining tezkorligi, shaffofligi va mijozlarga yo'naltirilganligini ta'minlash imkonini beradi.

Elektron tijoratning nazariy asoslarini tadqiq qilgan olimlardan biri K. Laudon va C. Traver[4] bo'lib, ular elektron tijoratni internet texnologiyalari asosida tovar va xizmatlarni ishlab chiqaruvchi hamda iste'molchi o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni tashkil etuvchi yangi biznes modeli sifatida izohlaydi. Olimlarning tadqiqotlarida elektron savdoning asosiy elementlari sifatida raqamli platformalar, elektron to'lov tizimlari, axborot almashinuvi va logistika jarayonlarining integratsiyasi ko'rsatib berilgan.

Raqamli iqtisodiyot va elektron xizmatlarning rivojlanishi masalalari bo'yicha D. Tapscott[5] tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy faoliyatning yangi shakllari, elektron tarmoqlar orqali qiymat yaratish mexanizmlari va axborot resurslarining iqtisodiy ahamiyati ochib berilgan. Olim raqamli texnologiyalar iqtisodiy jarayonlarning tezkorligi va moslashuvchanligini ta'minlovchi asosiy omillardan biri ekanligini ta'kidlaydi.

Mahalliy olimlarning ilmiy ishlarida ham O'zbekistonda xizmatlar sohasi, savdo faoliyati va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish masalalari muhim tadqiqot obyekti sifatida o'rganilgan. Jumladan, A. Vahobov,

1 https://lex.uz/doc-passport/-5030957
2 https://lex.uz/docs/6213382
3 Porter M.E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. – New York: Free Press, 1985.
4 Laudon K.C., Traver C.G. E-Commerce 2023: Business, Technology, Society. – 18th Edition. – Pearson, 2023.
5 Tapscott D. The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence. – New York: McGraw-Hill, 1996.

Sh. Shodmonov, N. To‘xliyev[6] kabi iqtisodchi olimlarning ilmiy qarashlarida bozor iqtisodiyoti sharoitida xizmatlar sohasining rivojlanish qonuniyatlari, tadbirkorlik faoliyatini takomillashtirish hamda iqtisodiyotning tarkibiy o‘zgarishlari masalalari yoritilgan.

O‘zbekiston sharoitida raqamli iqtisodiyot va elektron tijoratni rivojlantirish masalalari bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlarda elektron savdo infratuzilmasini shakllantirish, raqamli platformalardan foydalanish samaradorligini oshirish, elektron to‘lov tizimlarini rivojlantirish va iste’molchilarning raqamli xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish masalalariga alohida e’tibor qaratilgan.

Yuqoridagi ilmiy tadqiqotlarni tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan savdo xizmatlari hamda elektron tijoratning turli nazariy va amaliy jihatlari yetarlicha o‘rganilgan bo‘lsa-da, O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron savdo xizmatlarining hududiy, institutsional va iqtisodiy rivojlanish xususiyatlarini kompleks baholash masalalari hali ham dolzarb ilmiy yo‘nalishlardan biri bo‘lib qolmoqda. Shu sababli mazkur maqolada O‘zbekistonda savdo va elektron savdo xizmatlari taraqqiyotining ilmiy asoslari hamda raqamli iqtisodiyot talablariga mos rivojlanish mexanizmlarini tadqiq etishga alohida e’tibor qaratiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda savdo va elektron savdo xizmatlarining rivojlanish xususiyatlarini o‘rganishda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, ilmiy abstraksiyalash va umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron savdo xizmatlarining shakllanishi va rivojlanish tendensiyalari tahlil qilindi. Shuningdek, sohaga oid ilmiy adabiyotlar, me’yoriy-huquqiy hujjatlar hamda amaliy ma’lumotlar o‘rganilib, umumiy xulosalar shakllantirildi. Olingan natijalar asosida O‘zbekistonda elektron savdo xizmatlarini yanada rivojlantirish bo‘yicha tavsiyaviy takliflar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli iqtisodiyotning shakllanishi va rivojlanishi sharoitida savdo xizmatlari tizimi ham sifat jihatdan yangi bosqichga o‘tmoqda. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar nafaqat ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish sohalariga, balki savdo jarayonlarini tashkil etish, boshqarish va rivojlantirish mexanizmlariga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. An’anaviy savdo shakllari bilan bir qatorda elektron savdo xizmatlarining keng rivojlanishi iste’molchilarning xarid qilish odatlarini o‘zgartirib, korxonalar faoliyatida yangi biznes modellarining shakllanishiga sabab bo‘lmoqda. Elektron savdo xizmatlari zamonaviy iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi sifatida mahsulot va xizmatlarni raqamli platformalar orqali taklif etish, buyurtmalarni qabul qilish, elektron to‘lovlarni amalga oshirish hamda yetkazib berish jarayonlarini boshqarish imkonini bermoqda. Mazkur tizim savdo subyektlari uchun bozor imkoniyatlarini kengaytirib, hududiy chegaralarsiz faoliyat yuritish, iste’molchilar bilan tezkor aloqa o‘rnatish va xarajatlarni optimallashtirish imkoniyatlarini yaratmoqda.

O‘zbekistonda ham so‘nggi yillarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, elektron xizmatlar ko‘lamini kengaytirish va elektron tijorat infratuzilmasini shakllantirish bo‘yicha keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu jarayonlar natijasida elektron to‘lov tizimlari, onlayn savdo maydonchalari, mobil ilovalar orqali amalga oshiriladigan savdo operatsiyalari hamda raqamli marketing vositalaridan foydalanish imkoniyatlari kengaymoqda. Ayniqsa, internet tarmog‘idan foydalanish darajasining oshishi va mobil qurilmalar orqali xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarining kengayishi elektron savdoning rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Savdo xizmatlarini raqamlashtirish jarayonida elektron tijorat platformalari muhim o‘rin egallaydi. Ushbu platformalar orqali tadbirkorlik subyektlari o‘z mahsulotlarini keng auditoriyaga taqdim etish, xaridorlarning talab va xohishlarini o‘rganish hamda marketing strategiyalarini takomillashtirish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Shuningdek, raqamli platformalar orqali amalga oshiriladigan savdo operatsiyalari korxonalarga bozor haqidagi tezkor ma’lumotlarni olish, sotuv hajmini tahlil qilish va iste’molchilarga moslashtirilgan xizmatlarni taklif etish imkonini bermoqda.

Elektron savdoning rivojlanishida elektron to‘lov tizimlari ham muhim omillardan biri hisoblanadi. Naqd pulsiz hisob-kitoblarning kengayishi, mobil banking xizmatlari va zamonaviy to‘lov vositalarining rivojlanishi savdo jarayonlarining tezkorligi va qulayligini oshirmoqda. Shu bilan birga, elektron to‘lov tizimlarining takomillashuvi tadbirkorlar uchun moliyaviy operatsiyalarni boshqarishni yengillashtirib, xaridorlar uchun esa xavfsiz va qulay xarid imkoniyatlarini yaratmoqda. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, elektron savdo xizmatlarining rivojlanishi korxonalarning raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Chunki raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali korxonalar savdo jarayonlarini avtomatlashtirish, xarajatlarni kamaytirish,

6 Вахобов А.В., Таджибоева Д.А. Иқтисодиёт назарияси. – Тошкент: Ўзбекистон, 2010.
Шодмонов Ш.Ш., Ғофуров У.В. Иқтисодиёт назарияси. – Тошкент: IQTISOD-MOLIYA, 2010.
Тўхлиев Н. Ўзбекистон иқтисодиёти асослари. – Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2018.

xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish va yangi mijozlar segmentlarini jalb qilish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Ayniqsa, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari uchun elektron savdo yangi bozorlarni egallash, mahsulotlarni keng targ‘ib qilish va savdo hajmini oshirishning samarali vositasiga aylanmoqda.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida savdo xizmatlarining rivojlanishi bilan bir qatorda iste’molchilarning xulq-atvorida ham muhim o‘zgarishlar kuzatilmoqda. Bugungi xaridorlar mahsulot haqida oldindan ma’lumot olish, narxlarni taqqoslash, onlayn sharhlarni o‘rganish va xaridlarni masofadan amalga oshirish imkoniyatlariga katta e’tibor bermoqda. Bu esa savdo korxonalaridan nafaqat sifatli mahsulot taklif etishni, balki zamonaviy raqamli xizmatlar orqali mijozlar bilan samarali muloqot qilishni talab qilmoqda. Shu bilan birga, O‘zbekistonda elektron savdo xizmatlarini rivojlantirish jarayonida ayrim tizimli muammolar ham mavjud. Jumladan, ayrim hududlarda raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, kichik tadbirkorlik subyektlarining elektron tijorat imkoniyatlaridan to‘liq foydalana olmayotganligi, logistika tizimlarining ayrim yo‘nalishlarda takomillashtirilishi zarurligi hamda axborot xavfsizligini ta’minlash masalalari dolzarb bo‘lib qolmoqda. Ushbu omillar elektron savdo xizmatlarining rivojlanish sur’atlariga ma’lum darajada ta’sir ko‘rsatmoqda.

O‘zbekistonda savdo va elektron savdo xizmatlarini rivojlantirish jarayoni iqtisodiy, institutsional va texnologik omillarning o‘zaro uyg‘unlashuvi asosida shakllanadi. Mazkur jarayonni ilmiy jihatdan asoslashda, avvalo, savdo xizmatlarining nazariy-metodologik asoslari, bozor strukturasining transformatsiyasi, an’anaviy va elektron savdo shakllarining o‘zaro nisbati, raqobat muhiti, davlat tomonidan tartibga solish mexanizmlari hamda raqamli iqtisodiyot infratuzilmasining rivojlanganlik darajasini kompleks baholash talab etiladi. Shu bilan birga, texnologik innovatsiyalar, yangi biznes modellarining joriy etilishi, startaplar faoliyatining kengayishi va global bozorga integratsiyalashuv savdo xizmatlarining istiqboldagi rivojlanish yo‘nalishlarini belgilovchi muhim omillar hisoblanadi. Mazkur jihatlarni tizimli ravishda umumlashtirish O‘zbekistonda savdo va elektron savdo xizmatlari taraqqiyotining ilmiy asoslarini ifodalovchi konseptual yondashuvni shakllantirish imkonini beradi.

1-rasm. O‘zbekistonda savdo va elektron savdo xizmatlari taraqqiyotining ilmiy asoslari[7]

1-rasm ma’lumotlari O‘zbekistonda savdo va elektron savdo xizmatlarini rivojlantirish bir-biri bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan nazariy-metodologik, bozor, institutsional, raqamli-texnologik va innovatsion omillar majmuasi asosida shakllanishini ko‘rsatadi. Xususan, nazariy va metodologik asoslar ilmiy yondashuvlar hamda konseptual modellar orqali savdo xizmatlarining rivojlanish qonuniyatlarini belgilab bersa, bozor strukturasi an’anaviy va elektron savdo nisbatining o‘zgarishi hamda raqobat muhitining shakllanishini ifodalaydi. Hukumat siyosati doirasidagi qonunchilik bazasi, davlat dasturlari va rag‘batlantirish mexanizmlari esa mazkur bozorning institutsional muhitini shakllantiradi. Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyot infratuzilmasi, raqamli platformalar va texnologik innovatsiyalar elektron savdoning texnik hamda tashkiliy imkoniyatlarini kengaytiruvchi asosiy omillar sifatida namoyon bo‘ladi.

Umuman olganda, rasmda aks ettirilgan omillar savdo va elektron savdo xizmatlari rivojlanishini “nazariy asoslar – bozor muhiti – davlat siyosati – raqamli infratuzilma – innovatsiyalar – global integratsiya” ketma-

7 Muallif ishlanmasi

ketligida qarash imkonini beradi. Ayniqsa, yangi biznes modellarining joriy etilishi, startaplarning rivojlanishi va global bozorga integratsiyalashuv elektron savdoning kelgusidagi o‘sish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shundan kelib chiqib, O‘zbekistonda savdo xizmatlari samaradorligini oshirish uchun an’anaviy savdo mexanizmlarini raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalash, elektron savdo infratuzilmasini takomillashtirish, raqobat muhitini rivojlantirish va innovatsion biznes modellarini qo‘llab-quvvatlashga yo‘naltirilgan kompleks tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni shakllantirish maqsadga muvofiq.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun elektron savdo infratuzilmasini yanada rivojlantirish, tadbirkorlarning raqamli kompetensiyalarini oshirish, hududlarda internet va axborot texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish hamda elektron tijorat sohasida huquqiy va tashkiliy mexanizmlarni takomillashtirish zarur hisoblanadi. Shuningdek, savdo korxonalarida zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini joriy etish, sun’iy intellekt, katta ma’lumotlar (Big Data) va avtomatlashtirilgan tahlil tizimlaridan foydalanish elektron savdo samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari asosida aniqlanishicha, raqamli iqtisodiyot sharoitida O‘zbekistonda savdo va elektron savdo xizmatlarini rivojlantirish quyidagi ustuvor yo‘nalishlar asosida amalga oshirilishi maqsadga muvofiq:

- elektron savdo platformalarining texnologik imkoniyatlarini kengaytirish va ularning hududiy qamrovini oshirish;
- kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini elektron tijorat tizimlariga faol jalb etish;
- elektron to‘lov tizimlari va raqamli moliyaviy xizmatlarni rivojlantirish;
- logistika va yetkazib berish xizmatlarini zamonaviy texnologiyalar asosida takomillashtirish;
- aholining raqamli savodxonligini oshirish va elektron xizmatlardan foydalanish madaniyatini shakllantirish;
- savdo jarayonlarida innovatsion texnologiyalarni keng qo‘llash.

Raqamli texnologiyalar asosida savdo jarayonlarini takomillashtirish, xizmatlar sifatini oshirish va innovatsion boshqaruv mexanizmlarini joriy etish kelgusida mamlakat savdo tizimining barqaror rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida savdo va elektron savdo xizmatlarining rivojlanishi iqtisodiy o‘sishni ta’minlash, tadbirkorlik faoliyatining samaradorligini oshirish hamda iste’molchilarga ko‘rsatilayotgan xizmatlar sifatini yaxshilashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Elektron savdo tizimlarining rivojlanishi natijasida savdo jarayonlari yanada tezkor, shaffof va qulay shaklga o‘tib, korxonalar uchun yangi bozor imkoniyatlari yaratmoqda.

Tahlillar asosida aniqlanishicha, O‘zbekistonda elektron tijorat va raqamli savdo xizmatlarini rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar ushbu sohaning institutsional va texnologik asoslarini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Elektron platformalar, raqamli to‘lov tizimlari, mobil xizmatlar va zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish savdo korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, elektron savdo xizmatlarining rivojlanishi kichik biznes subyektlari uchun qo‘shimcha daromad manbalarini shakllantirish, mahsulotlarni keng iste’molchilar bozoriga olib chiqish va xizmat ko‘rsatish samaradorligini oshirish imkoniyatini yaratmoqda.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, O‘zbekistonda savdo va elektron savdo xizmatlarini yanada rivojlantirish bo‘yicha quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

birinchidan, hududlarda zamonaviy raqamli infratuzilmani rivojlantirish, internet tarmoqlarining qamrovini kengaytirish va elektron savdo xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini oshirish zarur;

ikkinchidan, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini elektron tijorat tizimlariga keng jalb qilish, ular uchun raqamli savdo platformalaridan foydalanish bo‘yicha amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish maqsadga muvofiq;

uchinchidan, elektron to‘lov tizimlari, raqamli bank xizmatlari va xavfsiz onlayn hisob-kitob mexanizmlarini yanada takomillashtirish orqali iste’molchilarning elektron savdoga bo‘lgan ishonchini oshirish lozim;

to‘rtinchidan, elektron savdoning muhim tarkibiy qismi bo‘lgan logistika va yetkazib berish xizmatlarini innovatsion texnologiyalar asosida rivojlantirish, buyurtmalarni tezkor va sifatli yetkazib berish tizimini shakllantirish kerak.

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron savdo xizmatlarini rivojlantirish nafaqat savdo sohasining transformatsiyasini, balki mamlakat iqtisodiyotining umumiy raqamli rivojlanishini ta’minlovchi strategik yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur sohada zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish, innovatsion boshqaruv mexanizmlarini shakllantirish va raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish O‘zbekistonda savdo xizmatlarining uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF–6079-son “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni. – Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasining 2022-yil 29-sentabrdagi O‘RQ–792-son “Elektron tijorat to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2022.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi PF–158-son Farmoni. – Toshkent, 2023.
4. Kotler P., Keller K.L. Marketing Management. – 16th Edition. – Pearson Education, 2022.
5. Laudon K.C., Traver C.G. E-Commerce 2023: Business, Technology, Society. – 18th Edition. – Pearson, 2023.
6. Porter M.E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. – New York: Free Press, 1985.
7. Tapscott D. The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence. – New York: McGraw-Hill, 1996.
8. Chaffey D. Digital Business and E-Commerce Management: Strategy, Implementation and Practice. – Pearson Education, 2022.
9. Turban E., Outland J., King D., Lee J.K., Liang T.P., Turban D. Electronic Commerce 2020: A Managerial and Social Networks Perspective. – Springer, 2020.
10. Бабкин А.В., Чистякова О.В. Цифровая экономика и электронная коммерция: современные тенденции развития. // Научно-технические ведомости Санкт-Петербургского государственного политехнического университета. – 2019.
11. Вахобов А.В., Таджибоева Д.А. Иқтисодиёт назарияси. – Тошкент: Ўзбекистон, 2010.
12. Шодмонов Ш.Ш., Ғофуров У.В. Иқтисодиёт назарияси. – Тошкент: IQTISOD-MOLIYA, 2010.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2026. VI maxsus son

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI, CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI
"INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALARI" MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
2026-yil 25-26-sentabr

